

ZPRÁVA HRADNÍ SKUPINY

Komplexní výzkum zříceniny hradu Kynžvart a jeho okolí; vztah k zámku Kynžvart

Matouš Hora, Jakub Novák, Petr Sedláček

průzkum geologického podloží hradní lokality
měření pH a radioaktivity

Jan Klír

biologický průzkum hradní lokality

Jan Krška

nejstarší osídlení Chebska

Andrea Skokanová

historie hradu Kynžvart

Michal Hutník, Richard Malát, Silvie Pítráková, Jan Kunst

archeologický průzkum hradní lokality

Jan Švarc, Jakub Rotrekl

architektura hradu, pokus o jeho rekonstrukci

Lucie Skoupá

historie zámku Kynžvart

Úvod

Práce naší skupiny vycházela z předpokladu, že každá část krajiny, každé místo prochází určitým geologickým vývojem, má svůj vývoj biologický. Tyto dva procesy, stejně jako život mnoha generací lidí na tomto místě, vytváří v čase řetězce událostí. Naším úkolem bylo zmapovat je, pokusit se je pochopit a hledat styčné body mezi nimi. Centrem „naší“ části krajiny byla zřícenina hradu Kynžvart.

Vodítkem pro nás byly tyto otázky:

- 1) Jaká je geologická minulost kraje
  - Ovlivňuje geologické složení místa jeho biologický vývoj a vztah člověka k němu (zakládání sídel apod.)?
  - Naopak - jaký vliv na geologii místa má založení hradu?
- 2) Jaký byl biologický vývoj lokality
  - Jak navazuje na vývoj geologický?
  - Je určující pro osídlování člověkem?
  - Jak do něj člověk zasahuje svou činností?
- 3) Jaká je historie osídlení tohoto území
- 4) Jak, kdy a proč byl založen hrad Kynžvart, jaká je jeho minulost
- 5) Co můžeme dnes vyčíst ze zbytků bývalého hradu
- 6) Jak souvisí s hradem založení kynžvartského zámku

Geologický průzkum

Geologický průzkum hradu se zabýval těmito úkoly:

- 1) Měření kyselosti půdy (pH) na území hradu, zakreslení do mapy, porovnání s okolím
- 2) Měření radioaktivity na území hradu, zakreslení do mapy, porovnání s okolím
- 3) Odebrání vzorků hornin
- 4) Prozkoumání geologického složení kopce, na kterém hrad stojí
- 5) Prověření možnosti výskytu geologických poruch

MĚŘENÍ pH

Kyselost půdy jsme měřili mimo jiné proto, abychom pomohli další skupině zjistit, která část hradu byla obytná a kde byly hospodářské budovy (stáje).

Proměřili jsme celý hrad - místa jednotlivých měření byla od sebe vzdálena přibližně 10 metrů (čtvercová síť). Celkem jsme provedli asi 100 měření.

Výsledky jsou takové, jaké se daly očekávat: vrchní část hradu je spíše zásaditá a dol-

ní část je spíše kyselá, takže tam mohly být stáje (ale nedá se to dokázat jednoznačně, protože okolí hradu je asi stejně kyselé).

MĚŘENÍ RADIOAKTIVITY

Radioaktivitu jsme měřili na stejných místech jako pH. Výsledky jsme srovnávali s okolními kopci - nenašli jsme žádnou velkou odchylku. Na západní straně je hrad jakoby odkryt, radioaktivita je tam nižší než jinde, ale jen lehce.

Na dvou místech je radioaktivita výrazně vyšší.

(Mapy se zakreslenými hodnotami pH a radioaktivity jsou k dispozici ve škole.)

GEOLOGICKÉ SLOŽENÍ KOPCE

Složení kopce bylo zjišťováno odběrem vzorků obnažených skal a několika výkopy (do hloubky asi 50 cm) a porovnáno s výsledky geologické skupiny (celkový vývoj a složení oblasti).

Kopec sám o sobě se skládá z ruly.

Na ní je vrstva rozdrobené ruly, místy s většími kameny a s jemnou složkou jílu.

Třetí vrstvu směrem k povrchu tvoří rozložené jehličí.

Na tom je poslední - vrchní vrstva nového spadaného jehličí, které se říká sběrněnka.

GEOLOGICKÉ PORUCHY

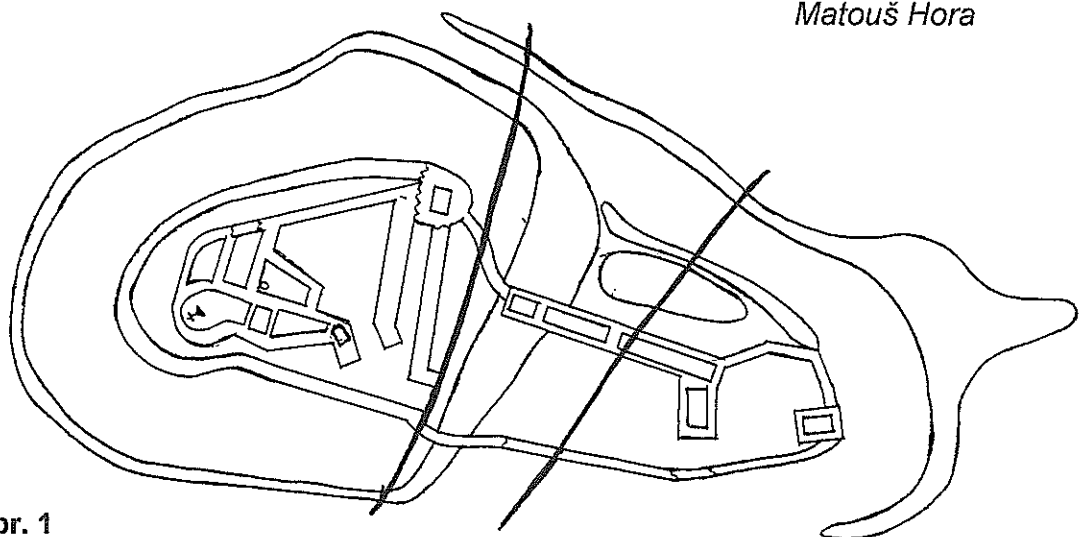
Pomocí virgule byly na území hradu nalezeny dvě anomálie, pravděpodobně menší geologické zlomy, které procházejí střední částí hradu a jsou patrné ještě na sousedních kopcích (viz obr. 1).

Porovnáním s předchozími měřeními jsme zjistili, že radioaktivita v místech zlomů je vyšší, u kyselosti půdy jsme výrazné odchylky nenašli.

Rostliny, které rostou v místech zlomů, se neliší od okolí.

První zlom vede hradním příkopem, druhý nezastavěnou částí nádvoří. (Nedá se přesně určit, jestli zlomy nějak ovlivnily stavbu hradu).

Matouš Hora

Obr. 1

Biologický průzkum

Úkolem této části průzkumu hradu bylo:

- zmapovat zdejší flóru
- sestavit herbář
- rostliny určit
- zjistit, na kterých místech hradu rostou
- u hojně rozšířených změřit kyselost a radioaktivitu na jejich stanovištích
- zjistit v okolním lese se vyskytující druhy rostlin a porovnat výsledky s hradem

Bylo nalezeno 69 druhů rostlin:

bažanka vytrvalá	kontryhel rozeklaný	pstroček dvoulistý
bez černý	kopřiva dvoudomá	puchýřník
bez hroznatý	kozlík lékařský	rozrazil
bolševník obecný	kuklík	samorostlík klasnatý
brusnice borůvka	lipnice hajní	sítina
buk lesní	líška obecná	smetanka lékařská
devětsil lékařský	maliník	smrk ztepilý
doubravník	maňinka vonná	starček hajní
hluchavka žlutá	mateřka trojžilná	svízel
hrachor černý	meruzalka	svízel nestejnolistý
jahodník	metlička	šalvěj luční
javor klen	mléčka zední	šípek
javor mléč	mochna	šťavel kyselý
jeřáb obecný	ostřice měkkostěnná	šťovík
jetel	ostřice přeslicovitá	vikev
jitrocel větší	pižmovka mošusová	violka
kakost smrdutý	pomněnka	vlaštovičník větší
kaprad'	pryskyřník	vrba

Neurčené rostliny: 6

Rostliny vyskytující se i v okolním lese:

brusnice borůvka	několik druhů trav a mechů
jahodník	
kaprad'	
pstroček dvoulistý	
smrk	
šťavel kyselý	

Rostliny rumištní:

kopřiva dvoudomá

Rostliny vázané na buky:

maňinka

Rostliny vázané na zdi a valy:

bez	jitrocel	puchýřník
devěsíl	mateřka trojžilná	svízel
hluchavka	mléčka zední	vlaštovičník

Rostliny „lučního ekosystému“:

hrachor	smetanka
pryskyřník	šalvěj
rozrazil	šťovík

(Na západní straně „hradního paláce“ byla nalezena oblast o velikosti asi pět krát dva metry, kde není souvislý porost stromů, které by vytvářely stálý stín. Rostou zde rostliny podobné jako na loukách.)

Rostliny rostoucí na určité (malé) lokalitě:

doubravník
pižmovka mošusová
šípek

Výsledky měření radioaktivity (v počtu impulsů za 60 s)

6 kopřiva	5 mateřka	4 šťavel
mařinka		brusnice borůvka
samorostlík		
starček		

Výsledky měření kyselosti půdy (ve stupnici pH)

6,5 samorostlík, starček	6,0 brusnice borůvka	5,6 mařinka
6,3 mateřka	5,8 kopřiva	5,5 šťavel

STROMOVÉ PATRO

Původní porost je listnatý, převážně bukový, ale na hradě i v okolí z něj zbylo jen velmi málo. V okolí hradu byla (zřejmě už v 17.století) vysázena smrková monokultura, která se dále samovolně rozšiřuje (v předhradí; v oblasti „hradního paláce“ ještě alespoň částečně přetrvává původní rostlinstvo - snad proto, že rozpadající se zdi s vápennou omítkou snižují kyselost půdy). Dále se na hradě vyskytují jeřáby, které do původního ekosystému nepatří - v předhradí semenáčky, v nejstarší části hradu dokonce i vzrostlé stromy.

KEŘOVÉ PATRO

Na místech, kde rostou listnaté stromy, je hojně rozšířen bez hroznatý, dále bez černý, maliník. Bylo nylezeno několik rostlin meruzalky a šípku.

V oblastech, kde roste smrková monokultura, keřové patro prakticky chybí.

BYLINNÉ PATRO

Viz předchozí rozdělení. - Celkově lze říci, že bylinné patro na hradě je druhově mnohem bohatší než v okolí hradu. V oblastech smrkové monokultury na hradě i v okolním lese roste jen několik málo druhů bylin.

Jan Klír

Nejstarší osídlení Chebska

Úkolem této části průzkumu bylo zjistit historii osídlování této oblasti od nejstarších dob do 12.století.

1. - 2. tisíciletí př.n.l.:	lužická kultura ovládla celé Čechy, Moravu a část Polska
500 let př.n.l.:	mohylová kultura
po roce 500 př.n.l.:	doba laténská
400 let př.n.l.:	příchod a nadvláda Keltů (kmen Chbbanů sídlil na území dnešního Bavorska a okrajově na Chebsku - podle názvu tohoto kmene se zřejmě jmenuje město Cheb)
8.století:	smíšení lidí
9. - 10.století	příchod slovanských kmenů z východu - Slované zakládají na našem území hradiště (Palič, Lažany) a vesnice (v okolí Mariánských Lázní)

Podle některých pramenů stálo také na místě dnešního hradu Kynžvart slovanské hradiště.

11.století	Chebsko je kolonizováno germánskými kmeny - dochází k soužití Němců a Čechů
12.století	krajem vedou obchodní stezky - přes Prahu, Teplou, Mariánské Lázně a Kynžvart, dále do Žandova, Chebu a do Německa. Stezku strážily hrady Kynžvart a Boršengrýn.

Jan Krška

Historie hradu Kynžvart

Okolí Kynžvartu vstupuje do českých dějin kolem roku 1197. Trvalé připojení zdejší krajiny k Českému království bylo dosaženo až smlouvou v Chebu roku 1242. Teprve potom zde mohlo dojít k založení pohraničního hradu podle jména nesporně královského (Königswart); původně Konigeswart - Králova stráž. A to asi v době intenzivního zakládání hradů Přemyslem Otakarem II. na konci 12.století.

Hrad Kynžvart sloužil jako strážní hrad, který spojoval české království s německou ří-

ší. Také to bylo místo, kde se na obchodních cestách vybíralo clo (odtud pojmenování prostorů před hradem na východní straně (Mautwiese) a potoku pod hradem (Mautbach).

Nejstarší zmínka o hradě, kdy o něm začal psát rod Hertenberků, byl z roku 1287. Z téhož rodu Hertenberků se připomíná z let 1287 a 1290 Tut z Kynžvartu, jenž měl několik synů - Tuta, Albrechta, Engharta, Ekarta a Jindřicha. Tito bratři byli ale proti českým Lucemburkům, a tato okolnost spolu se stížnostmi chebských obyvatel, které Hertenberkové okrádali a vraždili, vedla k tomu, že Jan Lucemburský dal roku 1347 rozkaz k dobytí a zničení hradu Kynžvart, protože prý *lid hradský obchodu na chebské silnici překážel*, a také obchody přes hranici nebyly moc čestné.

Protože bratři Albrecht a Enghart chtěli roku 1349 hrad znovu vystavět, poslal Karel Chebský králi posla, aby tomuto počínání zamezil a nedošlo k tomu samému. Jan Lucemburský bratrům poručil, aby ve vlastním zájmu stavbu zastavili. Bratři se tomuto rozhodnutí nakonec podrobili a v roce 1350 přijali zdejší krajinu jako léno. V roce 1360 prodali Kynžvartské hradiště, lesy i blízkou tvrz Amonsgrýn Nothaltovi, jehož synové získaný majetek prodali dále roku 1373 Borešovi z Oseka. Ten pobýval na tvrzi Amonsgrýně a roku 1374 ji přestavěl na hrad a přejmenoval na Boršengrýn. Jeho nejstarší syn Boreš prodal Boršengrýn, městečka Kynžvart a Žandov s přílehlými vesnicemi a clem roku 1392 Zikmundovi Hulerovi, který tu byl pánem jen po tři léta. Vyměnil totiž roku 1395 Kynžvartsko s Hynčíkem Pluhem za Orlík. Hynčík byl oblíbenec krále Václava IV., takže snadno získal roku 1398 povolení k nové výstavbě hradu Kynžvart. Chebští obyvatelé se marně proti tomuto počínání vzpínali - už nemohli nic dělat. Roku 1398 byl tedy hrad znovu postaven, ale jen pod slibem, že bude vždy otevřen královským potřebám.

Kolem roku 1400 ale přesto obnovený hrad Kynžvart Hynčík Pluh prodal Janovi, landkrabímu Leuchtenberskému, který ho ihned zastavil Jindřichovi z Plavna, kterému už dlouho dlužil peníze. K placení již nedošlo a hrad tedy zůstal na dlouhá léta rodu Plavenských.

Jindřich I. z Plavna zemřel asi v roce 1414. A tak spravoval hrad Kynžvart jeho syn Jindřich II. z Plavna, který držel kromě Kynžvartu i Bečov a Bochov. V roce 1418 se zúčastnil vystoupení Borešů z Oseka, které bylo vedeno proti králi Václavovi, ale po dobytí jeho hradů Hasištejna a Štědré sám přijel do Prahy vzdát se a vyprosit si milost. I když mu král neublížil na životě, dal ho na Staroměstském úřadu vsadit do vězení. Po smrti Václava IV. roku 1419 ho husité vysvobodili za slib přijímání pod obojí. Jenže Jindřich II. z Plavna byl věrný spojenec Zikmunda a odpůrce husitů. Ti roku 1430 vyplenili Plavno. Jindřich se však zachránil na hradě Kynžvart, a tak upláchl před nosem smrti. Podruhé měl namále, když husité přitáhli až před Kynžvart. Zachránilo ho jen to, že měli na vozech už dost velkou kořist, a tak se obléhání hradu vzdali.

Někdy v této době byla udělena Kynžvartu práva tržního městečka.

V roce 1435 dal Jindřich hrad Kynžvart svému zeti Hynkovi Krušinovi ze Švamberka (protože se bál pomsaty husitů). Hynek Krušina ze Švamberka popustil městečku různé svobody, což podporovali a nadále rozmnožovali i jeho nástupci. Po Hynkově smrti roku 1454 připadl hrad opět Jindřichovi II. z Plavna, který se teď zaměřoval na vytváření protipoděbradské opozice (jednota strakonická, zelenohorská). Za svého života nechal tento

hrad (Kynžvart) ještě zapsat svému synovi Jindřichovi III. z Plavna (roku 1471). Ten byl poslední ze svého rodu pánem na hradě Kynžvart. Nepodržel si hrad ani do své smrti. Byl mu odebrán na konci 15. století. Dostali ho Šlikové, kteří o hrad stejně hned přišli a zmocnil se ho z neznámých důvodů roku 1508 rod Gutštejnů. Místo aby v těžké době drželi při sobě, byli mezi nimi různé spory a hádky. V roce 1509 Jindřich, také z rodu Gutštejnů, zabil svého mladšího bratra Volfa. Tohoto rodinného sporu využil král Vladislav II. ve prospěch koruny. Bratři byli uvězněni za domácí válku a donuceni hrad Kynžvart odevzdat.

Od roku 1510 spravoval hrad Ladislav ze Šternberka. Po dlouhém jednání se Šternberci hradu vzdali ve prospěch koruny.

V roce 1516 byl hrad Kynžvart zastaven bratrům Pluhům z Rabštejna. Avšak po jejich smrti hrad zdědil jejich synovec Kašpar Pluh z Rabštejna, kterému všechny statky včetně hradu zabavili Habsburkové pro účast ve stavovském odboji v roce 1547.

Po několika letech (kolem roku 1554) zastavil císař Ferdinand hrad bratrům Jindřichovi, Zdeňkovi a Jáchymovi ze Švamberka, kterým bylo také po sněmu stavů v roce 1574 poskytnuto určité (?) množství peněz na opravu hradu (hrad byl v té době hodně sešlý). Roku 1562 bylo totiž zapotřebí některé části hradu zbourat a znovu postavit. Nejmladší z bratrů se zasnoubil s Anežkou Šlikovnou, která mu porodila syny Jiřího Petra, Jana Šebestiana a Arnošta Kašpara. Druhé manželství se mu moc nevyvedlo. Po postupném vymření rodu Švamberků synové přenechali hrad Kynžvart chebskému purkrabímu Hanušovi Šebestiánovi z Cedvic. V roce 1586 si Cedvicové vymohli na císaři Rudolfovi II. právo dědičného majetku (i když ne na moc dlouho - Kryštofův syn se zúčastnil stavovského povstání v letech 1618 - 1620 a jeho majetek včetně hradu Kynžvart mu byl proto odebrán).

Po Bílé Hoře získal panství Jan Reichart z Metternichu. V roce 1647 Švédové oblehli Cheb (vedeni generálem Vranglem), dále postupovali krajem, až 23. října přitáhli k hradbám Kynžvartu (vrch Švédské šance) s 500 jezdci a 7000 arkebuzíry. Po dva dny na sebe švédští vojáci a hradní posádka nemilosrdně pálili, až v pátek 25. října o čtvrté hodině odpolední se hrad Kynžvart vzdal. Bohužel příštího roku byl dobyt a vypálen.

Náhradou za shořelé sídlo si nechal hrabě Filip Emerich Metternich v letech 1681 - 1691 postavit nový zámek. Zdí hradu Kynžvartu pak bylo použito jako staviva pro zámek.

Andrea Skokanová

Archeologický průzkum

Cílem průzkumu bylo:

- provést povrchový archeologický sběr v celém prostoru hradu a v nejbližším okolí
- u případných nálezů určit přibližně jejich stáří
- zmapovat rozmístění nálezů, pokusit se podle něj alespoň částečně rekonstruovat minulost hradu
- objevit tajnou chodbu, která snad spojovala hrad se zámkem Kynžvart

Průzkum byl prováděn na zřícenině hradu Kynžvart, maximálně třicet metrů od hradu, do hloubky až šedesáti centimetrů.

Na počátku průzkumu hradu Kynžvart jsme se domnívali, že nejvíc střepů se bude nacházet ve zbytcích stavení, ale byl to omyl. Nejvíce střepů bylo nalezeno na východní straně hradu. Bylo tomu tak proto, že zbytky zdí a sutin se zřítily dovnitř budov. Nebylo v našich silách odklízet přes dva metry nánosů. Střeby byly dobývány za pomoci dvou špachtlí a zednického kladiva. Nakonec se objevil i rýč. S těmito nedostačujícími nástroji jsme našli překvapující počet střepů (přesně šest set dvacet dva).

Naše představa o provádění archeologického odkryvu, podle rad lidí, kteří již na archeologických sběrech byli, nás hodně zklamala. Nálezy nebyly nad sebou ve vrstvách, ale zpřeházeně. Třeba: nejhlouběji byl střep z nádoby ze 16.století, nad ním střep ze 13.století a nad ním střep ze 14.století a mezi tím vším taška rozhodně ne starší než padesát let. Toto byl příklad z jihovýchodního okraje hradu.

A to nás přivádí k naší první teorii. Domníváme se, že když byl hrad poprvé zbořen, byly hradní příkopy plné suti, střepů a jiných naveženin. (Stalo se tomu tak za panování Jana Lucemburského, nebo jeho syna Karla IV. - naše zdroje se v tomto ohledu různí.) Po povolení k obnově hradu se patrně udělali z naveženin v příkopech hradní valy. Ale není nám jasné, co mezi tím dělají tašky. Obnova hradu?! Na případnou otázku, jak se střepy dostaly na východní stranu hradu, máme snad správnou odpověď: na východní stranu se totiž lily splašky, močůvka a nejedna špatná váza tam našla odpočinek. Dokazují to také nálezy kostí. Těmi je východní strana poseta. (Kostmi prasat, drůbeže apod. - nikoli lidskými.)

Trošku jinak tomu bylo na straně západní. Západní příkop nebyl patrně obnovován, neboť v hloubce cca 60 cm jsme našli krásný kus nádoby (i se značkou výrobní dílny). To nám podává důkaz, i když nepatrný, že západní příkop asi opravdu nebyl obnovován. Další střípek důkazu nám dává val nad příkopem. Val je tvořen z hlíny a jen ojediněle se tu dá nalézt střep. Vyvozujeme z toho tedy to, že západní val a příkop nebyly nikdy obnovovány.

A samostatným celkem je příkop severní. Ten byl vylámán do rulové skály a ve výšce šesti metrů ho přetínal můstek. Teď je příkop hluboký čtyři metry. Je dost silně zasypán zbytky zdí a staveb. Takže šance na nález střepů byla takřka nulová. Ale přece - tam, kde skála příkře stoupá ke zbytkům brány, byly nalezeny vzácné střepy. Byla to ucha od džbánů. Je zajímavé, že tyto nálezy se nevyskytly nikde v ruinách hradu. Máme na to svoje vysvětlení: snad kdysi dávno projížděl branou na dolním nádvoří vůz z hradu pryč. Patrně došlo ke kolizi a pár džbánů z vozu vypadlo. Toto je jedna z možných alternativ, jak se střepy dostaly na skálu pod padacím můstkem. Nebo na skalách byl nános hlíny a deště s větrem odhalily střepy, které na skále setrvaly po staletí.

A tak se dostáváme k poslednímu příkopu na hradě, a to mezi horním a dolním palácem. V tomto příkopu se nám nepodařilo dostat se k původnímu podloží, neboť nám to neumožnila sesutá celá severní stěna. Byla zničena nedávno před naším příjezdem na hrad. Jsou dvě verze tohoto sesutí. Za první - ve zdi rostl strom a při bouři prý spadl a strhl s sebou celou severní stěnu. Nebo za druhé - tamní skini se pravděpodobně pokusili zed'

zbořit a to se jim asi podařilo. Každopádně severní stěna již nestojí. Avšak na úpatí svahu, těsně pod zdí, jsme přece jen pár střepů našli. O kousek dál směrem na východ se nachází turistická cesta, na které se nacházelo mnoho střepů ze 16.století. Je nám velmi divné, že se nachází zrovna v hradu a zrovna u východu. Střepey patrně pocházejí z kamen (kachlových). Máme na to své vysvětlení, ale neopovažujeme se tvrdit, že je správné. Zkrátka a dobře, patrně za dobývání hradu švédskými vojsky se kamna rozbila a skončila tam, co jsou - tedy tam, co jsme našli úlomky z nich.

Jak jsme se již zmiňovali výše, v hradu samotném jsme žádné střepy nenalezli.

Teď bychom shrnuli, jaké střepy převažují (početně) a jestli jsme vůbec dosáhli cílů, které jsme si stanovili.

Tak tedy: převažují střepy ze 13.století (asi tři sta střepů - obr. 2, 3), poté ze 14.století (něco kolem dvou set - obr. 4), pak 16.století (asi padesát kusů - obr. 5). Zbytek jsou střepy z devatenáctého a dvacátého století.

Mezi opravdu nejcennější nálezy patří střešní krytina (břidlice s dírkou), ručně kovaný hřebík jako skoba sloužící k upevnění krytiny ke krovům a především kovový klín, který je podle všeho starší než nálezy ze 16.století. Odhadujeme tedy stáří klínu něco kolem 14.století (obr. 6).

Stáří střepů bylo určováno podle barvy, kvality (jemnosti) keramiky, zpravování, tvaru okraje nádob (pokud se dal identifikovat), případně zdobení.

Podle nás jsme provedli na hradě vcelku slušný povrchový sběr. Myslím, že naše návštěva hradu (tedy jako archeologů) nebyla marná. A snad jsme trochu pomohli objasnit dějiny hradu.

Tak a to byl závěr z hradu a teď ještě tajná chodba.

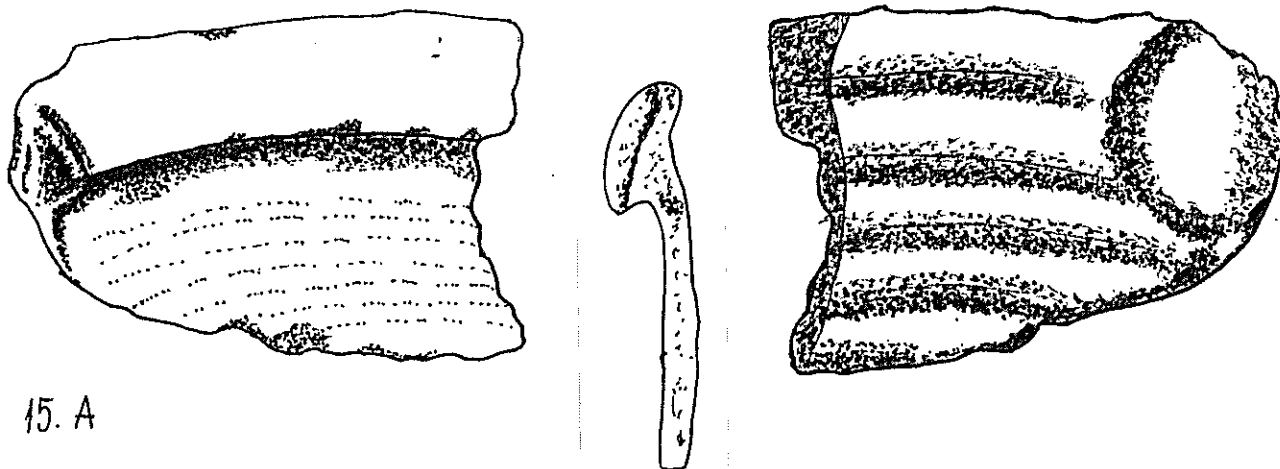
CHODBA

Tajná chodba podle všeho měla spojovat Kynžvart (hrad) se zámečkem, který je vzdálen dva nebo tři kilometry. Chodbu se nám podařilo celkem snadno objevit. Nacházela se asi osm set metrů vzdušnou čarou jihovýchodním směrem na úpatí ostrohu, který se spojuje se Zámeckým vrchem. Naše tajná chodba nebyla moc tajná, neboť každý druhý obyvatel Kynžvartu (města) o ní věděl. Ale vyrazili jsme kopat. Chodba byla dlouhá asi patnáct metrů a končila návalem. Byly to rulové desky, které sjely a zatarasily průchod dál do chodby. Po dvouhodinovém kopání jsme prokopali malou díru. Chodba snad pokračovala - kdo ví? Dál jsme se již nedostali. A tak zůstává tajná chodba stále zahalena tajemstvím.

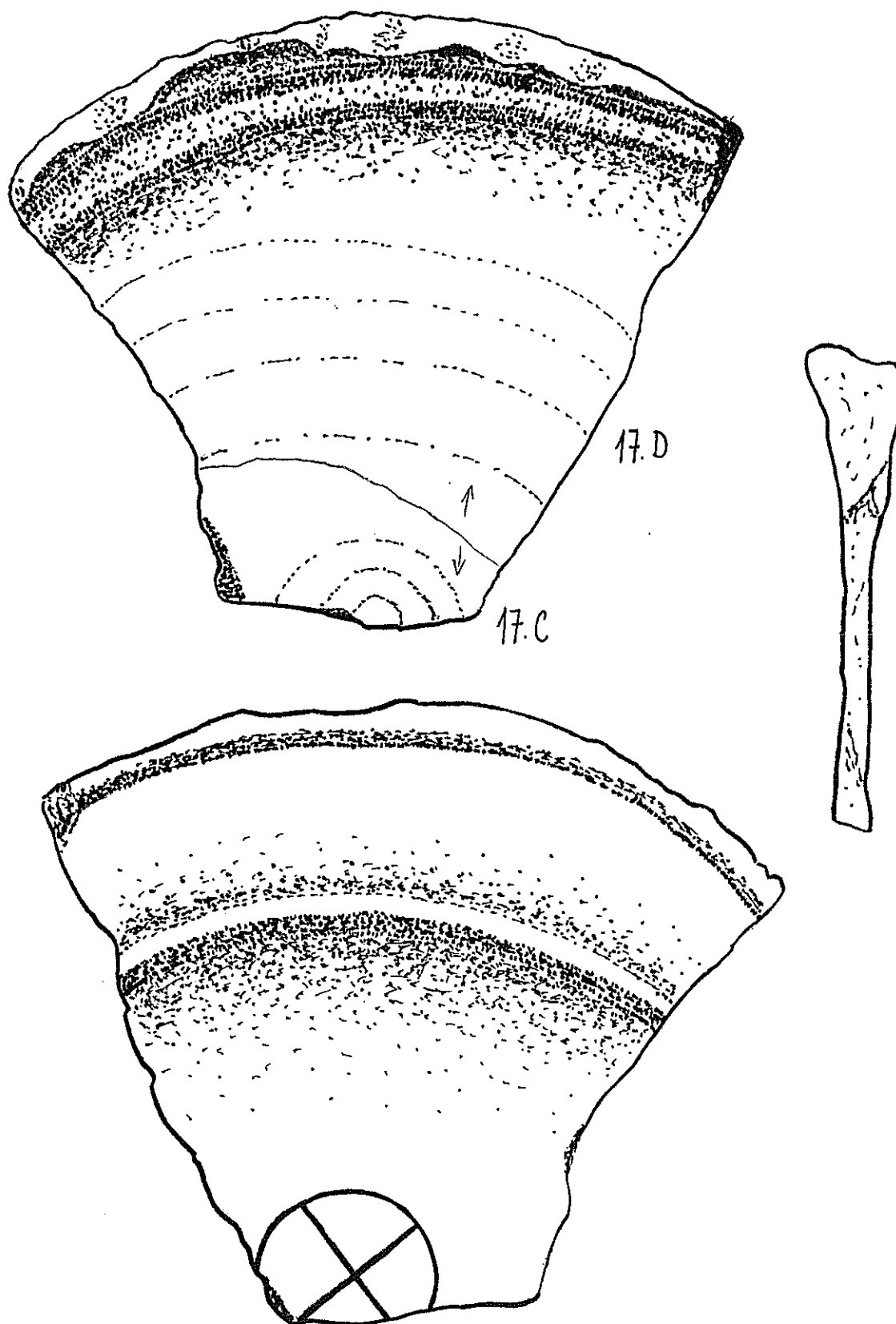
*Michal Hutník
Richard Malát
Silvie Pitráková
Jan Kunst*

Příloha Časová přímka s charakteristikou keramiky v jednotlivých obdobích

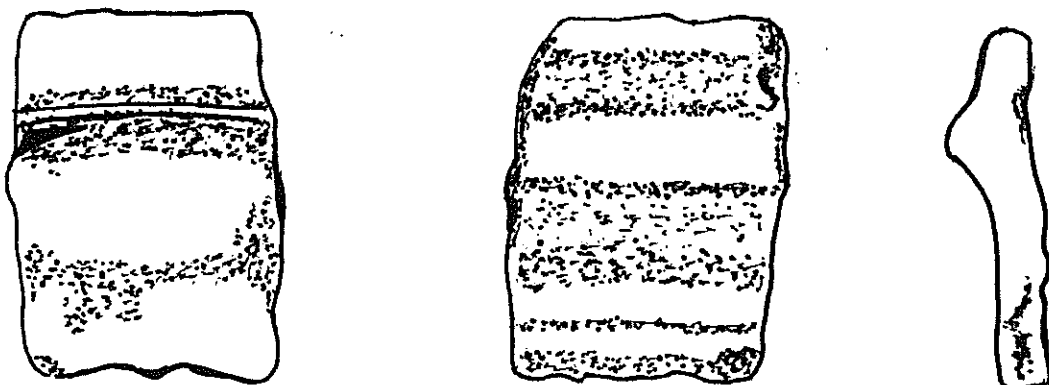
nálezy starší než 13. století	—	hodně masivní nádoby - černé, často křehké a není na nich vidět, že jsou váleny
13. století	—	černé, méně masivní nádoby - je na nich vidět, že jsou váleny
14. století	—	světle šedé, dvoubarevné úzké střepy, již pevnější
začátek 15. století	—	téměř bílé střepy z pevné keramiky
renesance období třicetileté války	—	tenké pevné bílé střepy, zeleně glazované
18. - 19. století	—	velice pevné, úzké, hnědě glazované střepy

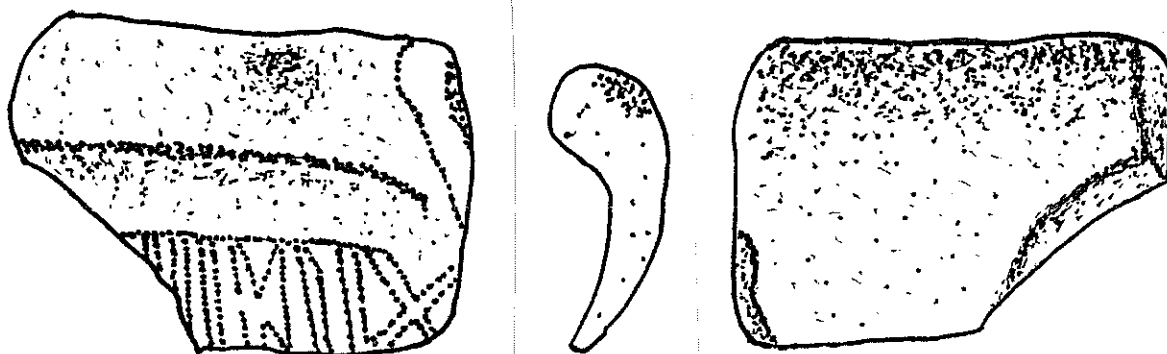
Obr. 2 Masivní tmavší střep nádoby s oblým okrajem (zřejmě 13. století)

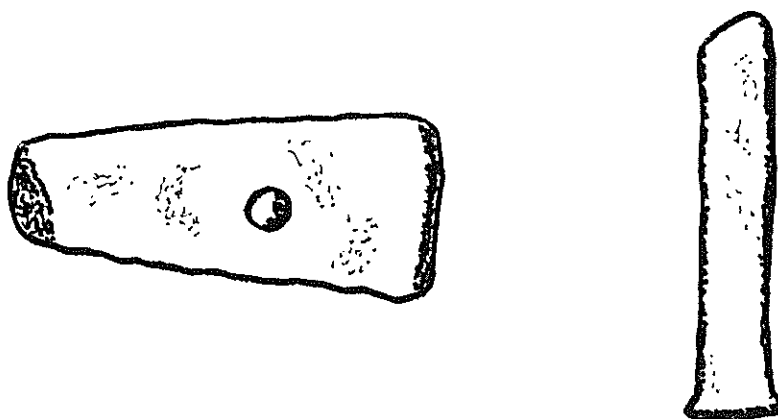
Obr. 3 Masivní část dna větší nádoby, snad talíře, s výrobní značkou (13. století)

Obr. 4 Světlý střep s charakteristickým okrajem (14. století)

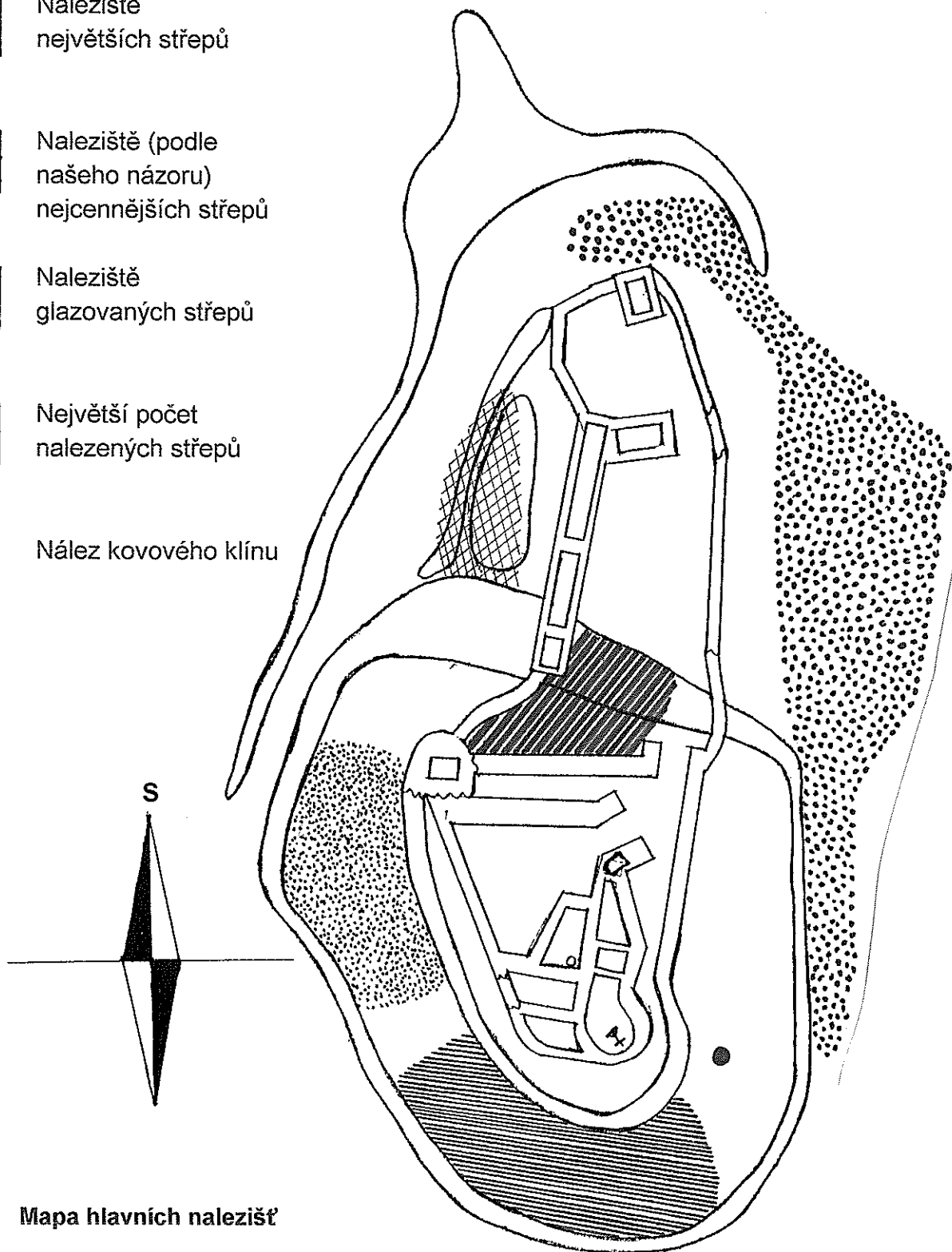

Obr. 5 Střep z kvalitní keramiky s ornamentem (snad renesanční)

Obr. 6 Kovový klín

- Největší naleziště
povrchového sběru
- Naleziště
největších střepů
- Naleziště (podle
našeho názoru)
nejcennějších střepů
- Naleziště
glazovaných střepů
- Největší počet
nalezených střepů
- Nález kovového klínu

Obr. 7 Mapa hlavních nalezišť

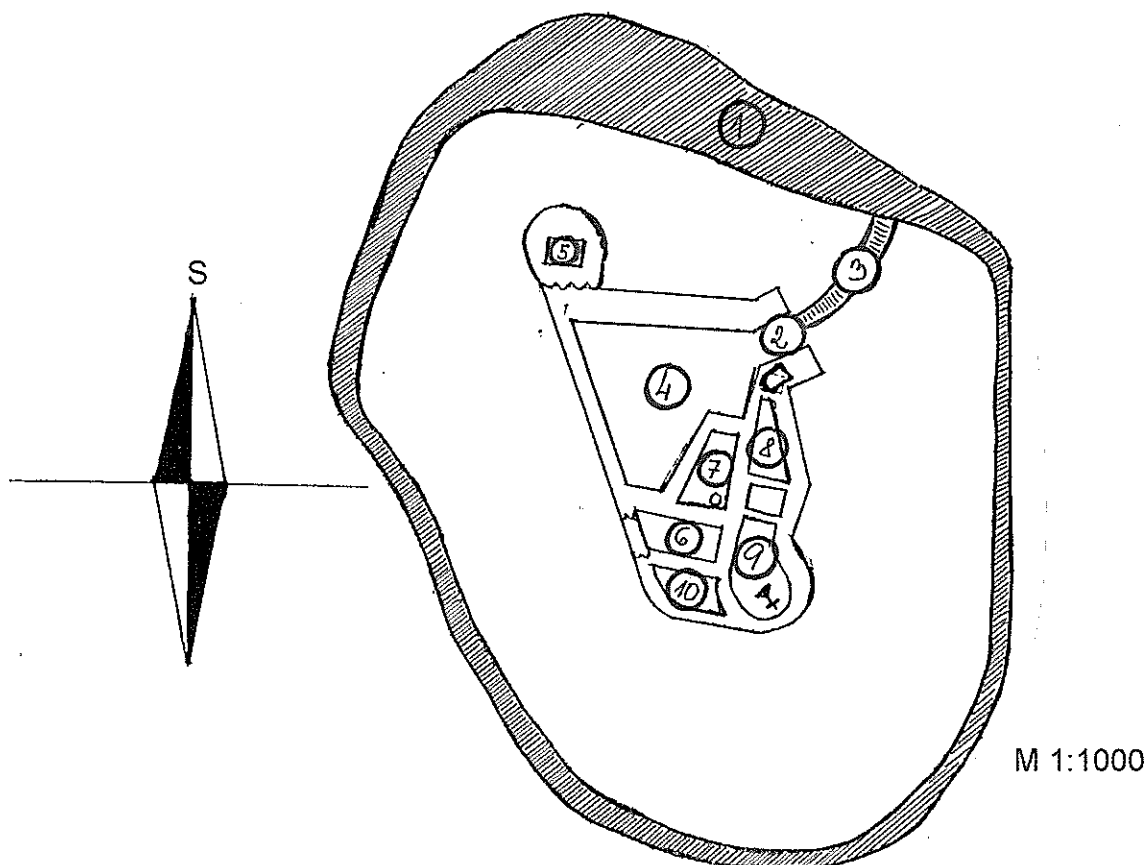
Architektura hradu, pokus o jeho rekonstrukci

- Úkoly - Vypracovat půdorys hradu a na něm založit jeho rekonstrukci
 - Podle předpokládané podoby zhotovit plastický model hradu

Hrad Kynžvart se nalézá asi 3 km severovýchodně od města Lázně Kynžvart, na kopci zvaném Zámecký vrch.

Patří mezi nejvýše položené hrady v Čechách (827 m.n.m.).

Hrad je dlouhý 150 m a široký 55 m.

1. Centrální val	6. Západní budova
2. Vstupní bašta	7. Nádržní budova
3. Přemostění	8. Východní budovy
4. Nádvoří	9. Jihovýchodní budova
5. Severní věž	10. Jižní budova

Obr. 8

Podoba hradu ve 13. století (půdorys)

Nyní vás provedu hradem a ukážu vám jeho podobu ve 13. století.

Octli jsme se na valu¹. Před námi padá a posléze stoupá hradní příkop, který je v těchto místech hluboký 5 m (bereme-li vnější val jako nulový bod). Stoupá do výšky 11,5 m nad val. Na vrchu příkopu se tyčí vstupní bašta², na kterou nasedá zprava zeď. Abychom se dostali k baště, musíme překonat pevný a posléze padací most³. Projeli jsme baštou a octli jsme se na nádvoří⁴. V severovýchodním rohu zahlédneme vysokou severní věž⁵, která sloužila jako vězení a hláska. Svým zasazením do hradu se ovšem zcela vymyká struktuře jiných hradů, postavených ve stejné době. Na opačné straně se tyčí západní budova⁶. Ta je spojena s věží obrannou zdí. V jihovýchodním rohu stojí druhá budova⁷ paláce, která v sobě nejspíše skrývala vodní nádrž. Byla doplňována z místního potoka, který teče pod východní stranou vrchu. Studna by tu byla nepravděpodobná. Z východu se na tuto budovu napojoval komplex východních budov⁸. K němu přiléhá jihovýchodní budova⁹, u které je nejpravděpodobnější, že se v ní nacházela nějaká sakrální místnost, a to v prvním patře. Na jižní straně nám již zbývá poslední budova paláce¹⁰. Celá tato soustava byla nejspíše jako jedna věž o třech patrech.

V roce 1347 dal Jan Lucemburský hrad rozbořit. Znovu ho postavil roku 1398 Hynčík Pluh z Rabštejna (obr. 9).

K původní stavbě přibýlo předhradí a parkánová zeď.

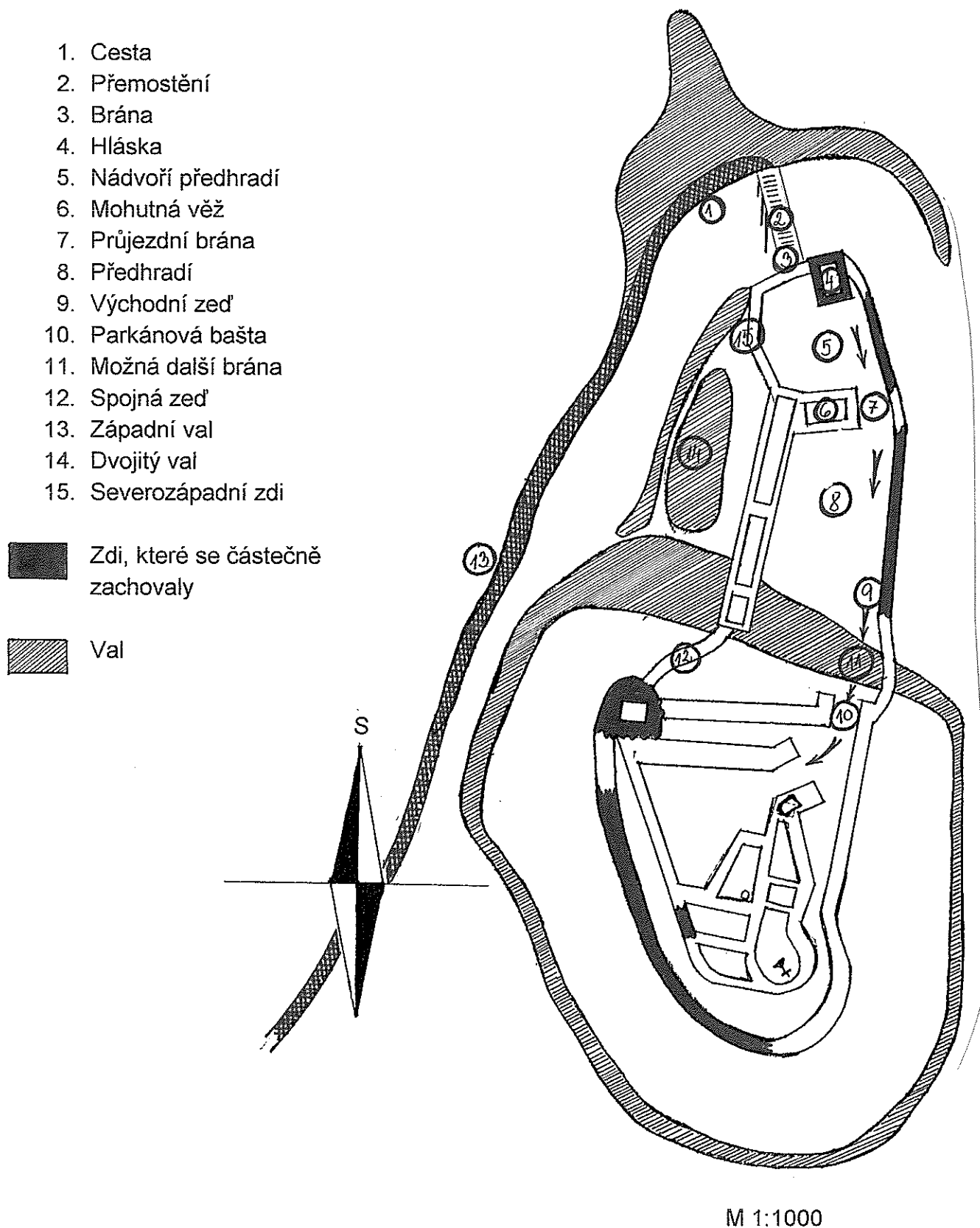
Znovu vás tedy provedu hradem.

Přicházíme po cestě¹, která se stáčí ze západu. Došli jsme na místo², kde se přes příkop hluboký 6 m klene dřevěný most a na něj navazuje padací. Při průjezdu branou³ jsme střeženi hlásnou věží⁴. Nyní jsme se ocitli na nádvoří předhradí⁵. Přímo před námi do výše stoupá mohutná věž⁶ a k jejímu boku nasedá druhá brána⁷. K jejímu druhému boku přiléhá hospodářská budova, která vyrůstá z předhradí. Prošli jsme branou. Nacházíme se v předhradí⁸. Po levé straně se táhne východní zeď⁹, která vychází z hlásné věže a napojuje se na nově vystavěnou baštu¹⁰. Po pravé straně se táhnou hospodářské budovy, které končí v samotném srdci centrálního valu. Dále se dostaneme jako předtím, až na to, že musíme projet již zmíněnou novou baštou. Očekávali jsme jednu bránu na valu¹¹, ale nepodařilo se nám ji objevit. Centrální hrad obíhá parkánová zeď, která vychází ze severní věže a vrací se z druhé strany, aby se napojila na novou baštu. Z ní zeď znovu vychází a vrací se k věži. Z věže vede ještě jedna zeď¹², která po překonání příkopu nasedá z jihu na hospodářské budovy. Tato zeď ovšem také není podložená, jelikož z ní nic nezbylo. Když přibyl příkop, přibýly i valy. Po západním¹³ vede cesta z údolí z vesničky Kynžvart. Ta se stáčí dále po valu až k již zmíněnému dřevěnému mostu. Na západní straně se objevuje val dvojité¹⁴. Takto tedy hrad vypadal po první přestavbě.

Ze stavebních materiálů se nejvíce používalo dřevo a místní kámen - rula. Dřevo na trámy, šindele, ochozy a různé dřevěné doplňky (prevety, dveře). Kámen na zdivo a takéž na doplňky.

Při přestavbách se měnil materiál. Zastřešení šindelemi vystřídal zastřešení břidlicové a to vystřídal tašky. Stavební kámen byl doplněn cihlou.

Obr. 9 Podoba hradu po první přestavbě (půdorys).

Na základě půdorysu budov a pomocí jejich vzezření jsme se pokusili o rámcovou rekonstrukci hradu (vytvoření modelu, bokorysy budov).

Všechny materiály na požádání rádi ukážeme a předvedeme.

K hradu ovšem patří i jedna smutná stránka, a to jeho osud po třicetileté válce. Od té doby se o něj nikdo nestará, a tak díky přírodním živlům, ovšem i lidským, z centrálního hradu zbyla způli zachovaná severní věž, západní zeď západní budovy, část parkánové zdi, půdorysy jižního křídla a prvotní bašty. Z předhradí zůstala vstupní hlásná věž, východní zeď, základy hospodářských budov, mohutné věže a severozápadní zdi¹⁵ (obr. 9).

Hrad nejsou jen zdi, je i příběh, který tu zanechal, a jedna duše. Až se naučíme vážit si sebe a svých činů, pak pochopíme tento hrad a budeme schopni si ho vážit.

Jan Švarc

Jakub Rotrekl

Zámek Kynžvart

Cílem mé práce bylo zjistit souvislou historii zámku Kynžvart. V literatuře jsem se setkala se dvěma verzemi, ze kterých jsem dala přednost následující:

HISTORIE ZÁMKU

V letech 1681 - 1691 byl vybudován pro hraběte Filipa Emericha Metternicha barokní zámek - patrně na místě renesanční tvrze, která byla postavena za vlády Cedviců roku 1585 a během třicetileté války zpustla. Zámecká stavba dostala podobu jednopatrové, trojkřídlé, na východ otevřené budovy s valbovými střechami (*valbová střecha* = střecha tvořená šikmou rovinnou střešní plochou tvaru trojúhelníku nebo lichoběžníku, nemá štíty). Boční křídla byla nestejně dlouhá. Dnešní podobu získal zámek v roce 1833, kdy ho nechal Kliment Václav Lothar Metternich přestavět dvorním architektem Italem Pierem Nobilem v empírovém slohu. Začalo se s odstraněním hospodářských budov na východě před zámkem a s prodloužením bočních křídel na stejnou délku. Koncem roku 1839 se dvorní i zahradní průčelí zdůraznilo trojúhelným empírovým štítem se znakem Metternichů.

Zámek byl v držení Metternichů více než tři století, od roku 1623 do roku 1945, kdy byl zabaven státem.

Těsně po válce zde sídlilo velitelství Třetí americké armády (květen 1945 - říjen 1946), poté byl zámek propůjčen americkému velvyslanci v Praze a roku 1947 přešel do přímé státní správy.

O MAJITELÍCH ZÁMKU - RODU METTERNICHŮ

Filip Emerich, zakladatel zámku, byl ženat s Annou Terezií von Tramfeld a s Marií z Bossenheimu. Měl šest dětí, z toho dvě brzy zemřely. Přežili: dcera Eleonora, provdaná za hraběte Unruha; dcera Terezie, která vstoupila do kláštera sv. Uršuly ve Vratislavi; syn Ferdinand, narozený v roce 1653 a syn Johan Filip, narozený v roce 1658. Manželka Johana Filipa se jmenovala Marie Anna Bihsingová a měl s ní jednu dceru Johanku Terezii, která se narodila v roce 1705 a zemřela v roce 1712. Panství převzal jeho starší bratr František Ferdinand. V roce 1683 si vzal hraběnku Juliánu Eleonoru Westenburgovou. Měl s ní dva syny Filipa Adolfa (1683 - 1739) a Emericha Karla (1697 - 1765). Jeho manželka zemřela a on si vzal hraběnku Buttlerovou. S ní měl dvě dcery, Františku Antonínu a Caronu Antonínu. Měl i jednoho syna Josefa Františka. Josef František byl voják a zemřel v Tyrolích. Tím tato linie rodu vymřela. Kynžvartské panství zdědil Filip Adolf. Jeho manželka byla paní ze Schmidburku. Měli jednoho syna Johanna Huga Františka, který se narodil roku 1720. Paní zemřela roku 1721 a Filip Adolf roku 1739. Johann Hugo František zdědil všechna Filipova panství. Vzal si Kláru Luisu z Kasselstadu a potom Marii Terezii Hohembruch. S Klárou Luisou z Kasselstadu měl jednoho syna a tedy i svého nástupce Františka Jiřího Karla, který se narodil 9.3.1746. Johann Hugo František zemřel 24.5.1750. Františku Jiřímu Karlovi byly teprve čtyři roky a byl zastupován svým prastrýcem Emerichem Karlem, synem Františka Ferdinanda. František Jiří Karel si vzal za ženu hraběnku Marii Beatrici Antonii, rozenou von Kagoneck. Měli spolu syna Klimenta Václava Lothara, který se narodil 15.5.1773. František Jiří zemřel 2.8.1818. Nejprve byl pohřben v kapli Kynžvartského zámku, ale potom byl převezen do rodinné hrobky Metternichů do Plas u Plzně. Jeho žena Marie Beatrice zemřela 15.12.1828. Kromě Klimenta Václava Lothara měli ještě druhorozeného syna Josefa, narozeného 2.11.1774. Josef si vzal princeznu Sulkowskou. Zemřel bezdětný roku 1830. Marie Beatrice a František Jiří měli ještě dceru Pavlínu Kunigunde Walburgu, která se vdala za Ferdinanda Württenberského. 20.8.1813 se knížecí titul uděloval dědičně. Kliment Václav Lothar zemřel v roce 1859. Ještě před svou smrtí pozval na zámek architekta Piera Nobileho (roku 1820), který přestavěl zámek (empír). Kliment si vzal třetí manželku Melanii, kterou pozval na zámek. Klimentův nejstarší syn Richard dostává po otci zámek. Vzal si Pavlínu Klementinu, hraběnku Sandor de Slawnitza. Měli tři dcery - Sofii, Antonii Pascalinu a Klementinu. Neměli syna a proto po smrti Richarda dostal zámek jeho mladší bratr Pavel Kliment Lothar. Pavel zemřel roku 1905, panství přešlo do rukou jeho nejstaršího syna Klimenta. Z manželství se sestřenicí krále Alfonse XIII. měl v roce 1917 syna Pavla Alfonse, který zdědil zámek po smrti otce v roce 1931. Oženil se s Ruskou Tatjánou Vasilčikovou. Pavel Alfons byl bezdětný a roku 1945 rod vymřel.

Lucie Skoupá